Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Hallintovaliokunta
hav@eduskunta.fi
Täydentävä selvitys asiassa K 3/2019 vp

HE 333/2014 vp - EV 268/2014 vp (viranomaisyhteistyö uhkan arvioinnissa ja uhkaavan teon estämisessä)

Poliisi on valtakunnallisesti luonut vakavien väkivaltatapausten ennalta estämisen malleja, jotka pohjautuvat paikalliseen moniammatilliseen yhteistyöhön poliisilaitosten, sosiaali- ja terveysviranomaisten, koulujen ja kotien kesken. Tätä yhteistyötä vahvistamaan ja valtakunnallista toimintaa kehittämään on perustettu Keskusrikospoliisiin (KRP) Uhkat -toiminto, joka kehittää ja vahvistaa kohdennetun väkivallan torjuntaa ja menetelmiä sekä osallistuu vakavimpien uhkatilanteiden tunnistamiseen ja arviointeihin yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Valtakunnallisesti on poliisilaitosten, Keskusrikospoliisin ja Suojelupoliisin yhteistyössä pystytty tunnistamaan ja eri toimenpiteiden kohteeksi saattamaan arvioiden perusteella vakavaa huolta aiheuttavia henkilöitä. Vaarallisiksi katsotuissa tilanteissa uhkaavasti oirehtivat yksilöt ovat välittömien terveydenhuollon toimenpiteiden tarpeessa ja usein poliisin toiminta on edellytys vaaralliseksi arvioidun kehityskulun pysäyttämiseksi. Toistuvasti erityisen merkityksellisiksi ovat nousseet poliisin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulujen välinen oikea-aikainen tiedonvaihto. Opetustoimen osalta ilmoitusvelvollisuus on ollut aktiivisempaa kuin muilta hallinnonaloilta. Alueellisia eroja on havaittavissa ja ilmoituksia tulee herkemmin isoista kaupungeista ja väestökeskittymistä. Viranomaisten omien toimien lisäksi kansalaisten esille nostamat vakavaa huolta aiheuttamat tilanteet ja henkilöt ovat tärkeässä roolissa vakavien ja potentiaalisesti vaarallisten tapahtumien ennalta estämisessä. Tähän ilmoittamiseen luodut välineet, kuten nettivinkki, ovat osoittautuneet toimiviksi ja tarpeellisiksi.

Poliisi on pystynyt yhteistyöllä estämään ennalta vaaralliseksi arvioituja kehityskulkuja, usein varhaisessa vaiheessa. Tunnistamisen ja tilanteen arvioinnin jälkeen henkilöt ovat ohjautuneet terveydenhuollon palveluiden piiriin, joka on usein voinut merkitä myös tahdonvastaista hoitoa poliisin hoitamien mahdollisten rikosasioiden lisäksi. Onnistuneessa tilanteessa varhainen tunnistaminen ja kehityskulkuun puuttuminen estää asioiden etenemisen konkreettisen väkivallan tekoon tai sillä uhkaamiseen.

Toiminto on uusi ja lainsäädäntö oppilaitoksiin ja terveydenhuoltoon liittyen (ilmoitusoikeudesta) on vielä osittain vierasta, mikä näkyy ilmoitusten määrissä. Arvio uhkat -toiminnon osalta perustuu tiedonhallintaan kirjattujen tapausten määriin. Tiedonhallintaan kirjataan sellaiset vakavimmat tapaukset, joissa uhkat -toiminto on mukana tai asia vaatii mahdollisia jatkoselvittelyitä. Haasteena on se, että akuuteissa tapauksissa ilmoitukset esimerkiksi oppilaitoksista menevät hätäkeskukseen (112) ja tällöin asian edetessä saattaa alkuperäinen ilmoittajataho jäädä avoimeksi.

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo@intermin.fi | www.intermin.fi

Uhkat -toiminnon osalta kuluvan vuoden aikana on saatu muutamia yhteydenottoja terveydenhuollon puolelta, jotka ovat kanavoituneet mm. nettivinkin ja poliisilaitoksen tai KRP:n tutkinnan kautta. Kouluilta (opettajat, oppilaat, vanhemmat) ilmoituksia on tullut arviolta alle kymmenen (tilanne 23.5.2019).

Uhkat -toiminnon osalta saatuja tietoja on hyödynnetty arvioitaessa uhkan tasoa ja sen torjuntaan liittyviä toimenpidetarpeita. KRP:n uhkat - toiminnon ja poliisilaitosten välillä tietojenvaihto ja yhteistyö on aktiivista ja päivittäistä. Yhteistyössä käsiteltävien tietojen pohjalta on mahdollista muodostaa parempi tilannekuva ja luovutettuja tietoja on käytetty tilanteen arviointiin moniammatillisesti, kohdehenkilöitä on muun muassa puhutettu ja heidän asunnoissaan on tehty etsintöjä. Tilanteisiin on saatujen tietojen perusteella kyetty varautumaan paremmin. Lisäksi tietojenvaihdossa tunnistetaan kehityskohteita ja haasteita poliisin ja muiden viranomaisten välillä mm. tiedonvaihtoon liittyen.

Helsingin poliisilaitoksen ennalta estävässä toiminnossa toimii moniammatillinen ryhmä, jossa on poliisin lisäksi edustajat terveydenhuollosta sekä sosiaalitoimesta. Moniammatillinen ryhmä on rakentanut sujuvan yhteistyön paikallisten toimijoiden kanssa. Moniammatilliselle ryhmälle on tullut lainmuutoksen jälkeen viikottain ilmoituksia riskihenkilöistä. Ilmoitukset ovat kuitenkin hyvin eritasoisia ja joskus lähinnä konsultaatiota. Muutama tapaus on tullut uhkatutkintaryhmälle tutkintaan eri toimijoiden kautta.

Uhkatutkintaryhmä on tarvinnut työssään erityisesti terveydenhuollon edustajan eli psykiatrisen sairaanhoitajan palveluita, koska suurimmalla osalla kohdehenkilöistä on tärkeää arvioida mielenterveyspalveluiden tarve. Samoin uhka-asioissa oikean lähestymistavan valinta edellyttää usein henkilön mielenterveyteen liittyvien taustatietojen selvittämistä. Rikostutkinta on yksi keino uhkien torjunnassa mutta usein siihen on tarpeellista yhdistää terveydenhuollon tukitoimet. Moniammatillinen ryhmä on luonut sujuvan yhteistyön ja suhteet paikallistasolla terveydenhuollon päivystäviin yksiköihin, jotka vastaavat ensi kädessä akuuttien tapausten mielenterveysarvioinnista. Tietojenvaihto on helpompaa uudistuksen myötä, koska tietojen liittyessä uudistuksen mukaiseen uhka-arviointiin, tiedot voidaan aina luovuttaa.

Poliisin Ennalta estävä erityistoiminta -ilmoituksia on vuonna 2018 kirjattuja 1088 kappaletta. Niiden analysointi ja käsittely edellyttävät manuaalista läpikäymistä. Hallintovaliokunnan lausunnossaan (HaVL 46/2018 vp) edellyttämän kirjallisen selvityksen määräaika on vuoden 2020 loppuun mennessä.

Neuvotteleva virkamies Aino Salmi